

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

Ureja Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 90 K, na $\frac{1}{2}$ strani 60 K, na $\frac{1}{3}$ strani 30 K, na $\frac{1}{4}$ strani 15 K in na $\frac{1}{8}$ strani 8 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg štev. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 21. V Ljubljani, 15. novembra 1913. Letnik XXX.

Obseg: Pobiranje in nabava gozdnega semena. — Ali more živinorejec izhajati brez močnih krmil. — Ribja moka, nadomestilo za mleko. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. Priloga »Perutninar«: Razstava perutnine v Št. Jerneju. — Štajerske kokoši. — Čigav poklic je reja perutnine. — Goljenje (misanje). — Perutninarne vesti.

Pobiranje in nabava gozdnega semena.

Različna gozdna semena si nabavljamo navadno pri raznih tvrdkah, ki trgujejo izključno s semenom. Nekaj tvrdk, ki se pri njih dobivajo za naše kraje prikladna gozdna semena, nabrana v planinskih deželah, je naštetih spodaj pod črto.)*

Gozdnih semen, izvzemši morda jelkovega in hrastovega, ne rabimo toliko za setev v gozdih samih, ampak večinoma le za vzgojo malih gozdnih sadik v gozdnih drevesnicah. Tamkaj vzgojene sadike se potem presajajo na praznine v gozdu kakor tudi v redko zarasle gozde in na zemljišča, ki jih nameravamo izpremeniti v gozd.

Če prelistamo cenike posameznih trgovin s semenom, se lahko prepričamo, da so cene pri vseh avstrijskih tvrdkah za posamezne vrste gozdnih semen skoraj povsem enake. Te tvrdke so namreč že več let med seboj v dogovoru (kartelu). Cene semenom posameznih lesnih vrst so v raznih letih različne. Razlika v cenah pa ne zavisi tolikanj od manjše ali večje kalivosti semena, temveč mnogo bolj od množine, ki si jo morejo dotično leto trgovci pridobiti. Znano je, da obrodi ta ali ona lesna vrsta nekterega leta zelo veliko semena; pridejo pa zopet leta, ko zraste le malo dotičnega semena. Včasih ga je dobiti dovolj po mnogih deželah, včasih pa zraste le v posameznih pokrajinah. Tako na primer je bilo predlansko jesen pri nas in tudi drugod

dovolj jelkovega semena; letošnje jesen bo pri nas ponekod precej dobro obrodila smreka, dočim se kaže po mnogih drugih planinskih deželah pomanjkanje smrekovega semena.

Naslednja sestava nam izkazuje povprečne cene posameznih gozdnih semen od leta 1910. dalje:

a) Semena pri nas najporabnejših vrst igličastega drevja: 1 kg semena,

in sicer:	smrekovega,	jelkovega,	macesnovega,	črnega bora,	gozdnega	gladkega
je veljal					(belega) bora	bora
spomladi						
I. 1910:	K 2-80	slaba letina	K 5-50	K 3-60	K 4-60	K 12-—
„ 1911:	„ 3-80	K 1-—	„ 9-50	„ 5-40	„ 5-—	„ 15-—
„ 1912:	„ 8-60	„ 1-40	„ 5-60	„ 4-40	„ 5-—	„ 12-—
„ 1913:	„ 8-—	„ 2-20	„ 7-—	„ 7-60	„ 11-—	„ 15-—

b) Semena pri nas najporabnejših vrst listnatnega drevja:

	javor		alacija		lipa		želand		jelša	
	gorski	ostro-	navadni		malo-	veliko-	dob	hrast	amer.	hela
	listni	listni	jesen		listna	listna	hrast	hrast	hrast	hrast
	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K
I. 1910:	1-30	1-—	-90	1-30	1-50	1-40	-90	-20	-60	2-80
„ 1911:	1-50	1-20	-60	1-50	1-80	1-40	1-60	—	1-—	2-80
„ 1912:	1-30	1-20	-70	1-50	1-80	1-60	-60	-30	-30	1-20
„ 1913:	-90	1-20	1-20	2-—	2-—	1-60	1-20	-60	—	-70

Pri naročilih nad 100 kg se dobe semena za kakih 5 odstotkov ceneje.

V inozemstvu so semena navadno cenejša, če ravno se prodaja na primer v Nemčiji mnogo v Avstriji nabranega semena. Tako na primer so ponujale tvrdke v Nemčiji leta 1913. smrekovo seme po 7 K 45 h, jelkovo po 1 K 15 h kljub temu, da je tam prodaja podvržena kontroli. Ta semena pa za naše kraje niso

*) Sušilnice za gozdna semena imajo naslednje veletrgovine s semenom: J. Stainer, Wiener Neustadt; B. Seckl, J. Seckl, A. Grünwald, istotam; J. Jennwein, Wallpach-Schwanenfeld, obe v Inomostu. Pošumavska sušarna v Budjejevicah ima semena iz Šumave (Češko), A. Faragó, Zalaegerszeg pa z Ogrskega.

tolike vrednosti, kakor v planinskih krajih nabrana. Razentega nam prevoz podraži iz inozemstva nabavljeno seme; pri naročbah v večji množini se dostavlja voznine prosto.

Večina semen listnatega drevja se da porabiti za setev skoraj taka, kakršna se je pobrala po dozoritvi z drevja, oziroma nektera nabrana tudi pod drevjem. Drugače je pa s semenom igličastega drevja, ki se nahaja v storžih. Seme je šele treba spraviti iz nabranih storžev ali čerhov. Dozorele storže je treba snemati z drevja, preden so se jim odprle takozvane krovne luske, sicer bi nabrali le prazne storže. Ker je igličasto seme opremljeno s perutkami, ga more že rahel veter precej daleč nesti od drevja, kjer je zrastle, in sicer tem dalje, čim lažje vrste je dotično seme. Zato ga ni mogoče nabirati pod drevjem. Macesnovo jako lahko seme leti ob vetru prav daleč, jelkovo pa manj daleč, ker je večje in težje. O tem se lahko prepričamo, če opazujemo raznovrstni mladi naraščaj in pa stališča semenščakov v gozdih.

Da se storži in druga semena v pravem času — ne prezgodaj in ne prepozno — pobirajo z drevja, oziroma pod drevjem, je treba vedeti, v katerem času semena posameznih drevesnih vrst dozorevajo in kdaj odpadajo. Tozadevne podatke za najvažnejše pri nas rastoče lesove podajamo v naslednjih vrsticah:

Lesna vrsta:	Seme dozoreva meseca:	Seme izpada iz storžev, oziroma odpada meseca:	Seme se pobira:
smreka	oktob., novemb.	prih. februarja, aprila, maja	oktobra, novemb.
jelka	konec sept., začetkom oktobra	kmalu po dozoritvi	oktobra
macesen	oktobra	prih. aprila	spomladi
črni bor	oktobra drugega leta	sledečega marca, aprila	pozimi (po dec.)
gozdni (beli) bor	ravnato	ravnato	pozimi
gladki bor	sept., oktobra drugega leta	kmalu po dozoritvi	sept., oktobra
beli (gorski) javor	sept., oktobra	konec okt. nov.	sept., oktobra
ostrolistni javor .	oktobra	začetk. nov.	oktobra
jesen	avg., sept.	pozimi	sept.
dob	konec sept. okt.	oktob.	oktobra
hrast	ravnato	okt., nov.	oktobra
amerik. rdeči hrast	jeseni drugega leta	jeseni	jeseni
cer	oktobra drugega leta	oktobra	oktobra
brest	konec maja, zač. junija	junija	junija
akacija	oktobra	spomladi	oktobra
lipa	sept., zač. okt.	oktob.	sept. oktobra
bukev	sept., zač. okt.	oktob.	oktobra
jela	oktob.	pozimi	novembra, dec.
gaber	oktob.	novembra	oktobra

Po vseh krajih seme ni hkrati zrelo: v gorkejših prej, v mrzlih pozneje; zato se izkazuje na primer za smreko meseca oktober in november. Pri nas pobiramo na smreki navadno koncem oktobra in začetkom novembra. Javorovo, jesenovo in gabrovo seme se lahko potrga, ko je dozorelo. Žir in želod se otresesta z drevja ali pa pobirata po tleh. Odbrati je lepi želod od črvi-vega in slabega, ki najprej začne padati z drevja.

Iz natrganih storžev spravimo seme nekterih lesnih vrst, če jih dobro posušimo. Smrekove in belega bora storže je pa treba segreti in pretresati, da se odpro in semena izpadejo iz njih. Jelkovi storži se zluščijo že, če smo jih dobro posušili na zraku; tudi posušeni storži črnega bora in gladkega bora se dovolj radi odpro.

Kdor hoče na primer iz smrekovih storžev dobiti seme, bi jih smel sušiti na solncu, in sicer na rjuhah, derah ali na gostih žičnatih mrežah. Pod take mreže je razgrniti rjuhe ali kake lesene predale, da se seme ne razgubi po tleh. Te vrste dobivanje semena

zahteva seveda mnogo solčnih dni; vsak večer ter ob slabem vremenu je treba prenesti vse priprave zopet pod streho. Letos je zgradilo pri Mrzlem studencu na Pokluki na Gorenjskem oskrbnišvo gozdov verskega zaklada sušilnico, ki bodo v njej storže na solncu sušili.

Kakor znano, kupujejo storže razne, že navedene tvrdke;*) zmenijo se tudi včasih z lastniki gozda, da se pobirajo storži po delavcih, ki jih najamejo tvrdke same. Storžev ne suše potem na solncu, ker bi bilo to vse prepočasno in bi se isto jesen skoraj ne dalo opraviti, ampak v nalašč zato zgrajenih sušilnicah (Klenganstalten).

Letos je prišlo že nekaj uslužbencev teh tvrdek na Kranjsko, da nakupijo večjo množino smrekovih storžev, ker so smreke ponekod zelo polne. Z nabiranjem semena v veliki meri se pa lahko prizadene nek-terim gozdom občutna škoda. Zato so politična oblastva po deželi zopet objavila razglas, ki ga je bila že leta 1897. izdala c. kr. deželna vlada. Ta razglas pravi v prvem odstavku:

„Ker se je opazilo, da se po gozdih naše dežele pobira seme jelovega drevja (smrekovo, jelkovo, macesnovo, borovo seme) v trgovinske namene brez ozira na prirodno vsemenitev gozdov, deloma pa tudi na

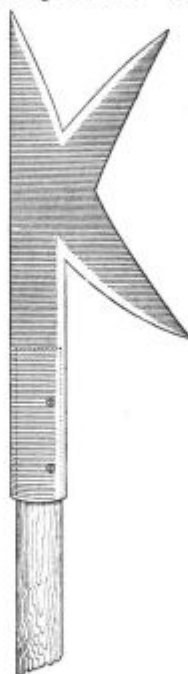
neupravičen način, zato je c. kr. deželna vlada opozarja občinstvo na to, da takšen način izkoriščanja gozdov sčasoma škoduje gozdni lesoreji in, če se izvršuje v tujih gozdih brez pritrditve gozdnega lastnika, utemeljuje po § 62. gozdnega zakona z dne 3. decembra 1852. leta, drž. zak. št. 250., prestopke, ki ga je kaznovati po § 60. istega zakona, v kolikor ne nastopijo občni kazenski predpisi, v svojem lastnem gozdu je pa omejeno, oziroma prepovedano po določilih § 4. gozdnega zakona, oziroma po § 5. min. ukaza z dne 3. julija 1873. l., dež. zak. št. 39.“ itd.

Gozd bi v prvi vrsti tam trpel škodo, kjer ni mladega naraščaja in bi bilo naletavanje semena zelo koristno po goljavah, posebno če se niso z rušo obrasle, tako da more seme priti v zemljo. Dandanes se seveda ne zanašamo toliko na naravno pomlajevanje po naletem smrekovem semenu, posebno če ni semenščakov blizu goljav in morda tudi talne raz-

mere za vsemenitev niso dovolj ugodne, ampak gledamo, da gole prostore v gozdu čimprej posadimo s prikladnimi sadikami, ki jih dobimo v gozdnih drevesnicah. Poleg tega opazamo, da se smrekov narastek pod starim gozdom ne razvija. Kljub temu pa ne bomo pobrali, oziroma prodali vseh storžev z drevja, ampak jih bomo vendar nekaj pustili za morebitno naravno vsemenitev. Najlaže se snamejo storži od posekanih dreves. Če je na prazninah in v okolici dovolj narastka, nabiranje semena ni popolnoma obsojati.

Na drevje se ne sme plezati s krampeži, ker se deblo s temi močno poškoduje. Tudi se ne smejo veje in vrhovi lomiti, kadar se trgajo storži, temveč se mora snemanje vršiti s pomočjo droga, kamor je pritrjena nekaka kljuka iz železa (glej podobo 127). S to kljuko

*) Smrekove storže kupuje tudi gospodarska zveza v Ljubljani. Op. ured.

Podoba 127.

odrezuje nabiralec storže ali pa priteguje k sebi veje, da more potrgati storže. G raji del kljuke, ki ima zarezo, se rabi za odbijanje jelovih storžev z veje. Omejitve v ubranitev kvare gozda veljajo za vsakega posestnika gozda, v tujih gozdih pa brez dovoljenja lastnika gozda sploh ne sme nihče storžev nabirati.

Pobiranje vsega jelkovega semena je za gozde tudi slabo, ker se ravno jelkov gozd prav rad po odpadlem semenu sam pomlaja, kar lahko opazujemo v jelkovih gozdih posebno na naših kraških tleh. Čim več je semena, tem boljša je pomladitev, če se obvarujejo potem semenike vsake nadaljnje poškodbe. K sreči jelka skoraj vsako leto precej rada obrodi, tako da naravna vsemenitev ni onemogočena kljub nabiranju storžev, ki se pri nas vendar ne dogaja vsako leto v istem gozdu.

(Konec prih.)

Ali more živinorejec izhajati brez močnih krmil.

Letos nismo pridelali preveč sena, ki je poglavitna krma za goved, kajti vobče je pridelek sena za četrtno manjši kakor v navadnih letinah. Pridelali smo pa jako veliko presnine, t. j. krompirja, krmske pese, repe itd. Zlasti krompirja smo izredno veliko pridelali in zato tudi nima prave cene.

Navzlic nezadostni množini pridelanega sena imamo torej vseeno dovolj krme, posebno presne. Kmetovalec najbolje izhaja, če poklada doma pridelano krmo. Z ozirom na te razmere se naši živinorejci večinoma zanašajo na domača krmila in pokladajo poleg sena in rezanice letos izredno veliko krompirja, pese in repe. Pri takem krmljenju je živina seveda sita, ne uspeva pa vendar dobro, če istočasno ne dobiva v krmi dovolj beljakovin. Vsa našeta krmila pa nikakor nimajo v sebi dovolj beljakovin in zato ne morejo živine pravilno preživljati. Ta krmila torej niso zadostna.

Zadostna krma vsake živali mora

1. nadomeščati izrabljene in porabljene živalske celice ter mora dajati snov za nove celice in
2. dajati živalim snovi, ki iz njih more proizvajati toploto in silo.

Seno, rezanica in presnina imajo pač v sebi dovolj snovi, ki iz njih morejo živali proizvajati toploto in silo, nimajo pa v sebi dovolj tistih snovi, ki nadomeščajo izrabljene in porabljene celice ter dajejo snov za tvoritev novih celic.

Beljakovine, ki so najdražji del krme, v prvi vrsti pomagajo prenavljati celice in delati nove, in tista krmila, ki imajo v sebi dovolj prepotrebni beljakovin, imenujemo močna krmila.

Če krmimo živali s krmo, ki nima v sebi dovolj beljakovin, preložimo prebavljanje v govedi v vamp in čreva ter moramo pokladati velike množine teh krmil, če naj govedo ostane rejeno, daje mleko in če naj sploh ostane pri moči. V tem slučaju se pa prebavila močno raztegnejo in žival postane trebušna, kar je v mnogih ozirih zelo slabo, zlasti za mlado živino, in pravega uspevanja vendar ni mogoče doseči. Temu nedostatku se odpomore, če se živalim poklada istočasno dovolj beljakovin, ki se v velikih množinah nahajajo v takozvanih močnih krmilih.

Beljakovine se prebavljajo v želodcu, in sicer pri govedi v četrtem delu želodca, t. j. v siriščniku, ki je pravzaprav pravi želodec. Če govedo dobiva dovolj beljakovin, izhaja z manjšo množino

krme in poglavitno prebavljanje je v želodcu, vsled česar žival ne le bolje uspeva, ampak ne postane trebušna, ohrani svojo lepo obliko ter lepo svetlo dlako, se dobro razvija, krave dajejo dovolj mleka itd. Posebno važno je pa pokladanje zadostnih množin beljakovin mladi živini, ki mora hitro rasti, in to učinijo predvsem beljakovine. Če naša goved počasi rase in nima lepih oblik, je večinoma vzrok pomanjkanje zadostnih množin beljakovin v krmi.

Močnih, t. j. beljakovinskih krmil pa naši živinorejci razen žita nimajo nič doma, in zato morajo močna krmila dokupovati.

Ker pa naši živinorejci umnega krmljenja še ne poznajo dovolj in ker v današnjih slabih časih kaj neradi štejejo novce za nakup krmil, ker mislijo, da imajo tako dovolj krme doma, zato se bo letošnje zimo pri nas vobče nepravilno in slabo krmilo, kajti živali se bodo basale s prazno krmo in spomladi bo mlada živina zamorjena, odrasla pa slabo rejena.

S tem spisom svarimo živinorejce pred takim ravnanjem ter jim toplo priporočamo, naj pokladajo močna krmila, ki jih seveda večinoma morajo dokupiti. Priznamo, da je v današnjih časih kmetovalcu silno težavno izdajati denar, a kar mora biti, temu se razumen živinorejec nikakor ne sme izogniti. Naj nihče ne misli, da se živinoreja pospešuje edinole z dobrimi biki-plemenjaki, še veliko bolj se pospešuje z umno oskrbo in z umnim krmljenjem. Od vseh strani čujemo besede: saj imamo letos doma veliko krme, saj imamo toliko presnine, da ne vemo kam z njo, zakaj bi potem dokupovali močna krmila. Te besede pa, kakor gori povedano, nikakor ne veljajo, in če hočemo živino umno rediti, ji moramo pokladati močnih krmil, in če jih nimamo doma, jih pa moramo dokupiti.

Močna krmila so žito, otrobi, sladkornata močna krmila, oljne tropine itd. Na vsak način pa prav posebno zaležejo oljne tropine, kajti te obstoje iz polovice beljakovin, izplačajo se veliko bolje kakor otrobi in vrhutega prav izbornu učinkujejo tudi s svojo rastlinsko tolščobo, ki je imajo tudi veliko v sebi.

Umen živinorejec se torej to zimo ne sme zanašati samo na svoje velike množine pridelane presnine, ampak mora pokladati z njo vred istočasno dovolj beljakovin, in sicer v obliki močnih krmil, na prvem mestu oljnih tropin.

Ribja moka, nadomestilo za mleko.

V 19. št. „Kmetovalca“ z dne 15. oktobra t. l. smo objavili spis o izredno dobrem učinkovanju ribje moke pri prasičih ter smo na poljuden način znanstveno utemajili, odkod ta učinek prihaja.

Nakratko povedano je reč takale:

Krma mora poleg tega, da sili, učinkovati dvostransko, in sicer:

1. tvoriti v živalskem telesu toploto in silo ter
 2. nadomeščati izrabljene celice in delati nove, t. j. žival ohraniti rejeno, ji pomagati rasti in se debeliti.
- Ta drugi učinek krme delajo beljakovine. Med beljakovinami, ki so najdražji del krme, je pa velika razlika, in le tiste vrste beljakovin imajo v živali pravi učinek, ki ji prija, t. j. ki so živali sorodne.

Dočim govedi, ovci, konju itd., torej živalim, ki žive izključno od rastlinske hrane, v prvi vrsti prijačo le njim sorodne rastlinske beljakovine, uspevajo dobro tiste živali, ki se prehranjujejo z mesom, le pri uživanju njim sorodnih živalskih beljakovin.

Pri tem je pa vendarle izjema. Vsem živalim sesalkam brez izjeme prav posebno prija beljakovina v mleku, ki je živalskega izvora, torej živalska beljakovina.

Naš prasič je pa vsejedec, on se preživlja z rastlinsko in z živalsko hrano, zato mora dobivati beljakovine obeh vrst. Res je prasič pretežno rastlinojedec, a za dobro uspevanje mora vsekakor dobiti nekaj živalske hrane, z drugimi besedami: nekaj živalskih beljakovin. V gori omenjenem spisu smo obrazložili izvrstni učinek pokladanja ribje moke prasičem, ki je močno krmilo in vsebuje živalsko beljakovino.

Enako izboren učinek, ki presega vse druge, se pa doseže pri prasičih kakor pri vseh drugih živalih sesalkah z mlečno beljakovino, po domače povedano: s pokladanjem mleka. Ni ga v gotovem pogledu krmila čez mleko in pač vsak naš živinorejec dobro ve, da se mlado govedo najuspešneje razvija, če dolgo sesa in potem še po odstavljenju dobiva vsaj posneto mleko, in vsaka gospodinja ve iz skušnje, da ima pri prasičereji takrat najboljše uspehe, kadar ji je mogoče pokladati prasičem veliko mleka.

Žal, da ima gospodinja za svoje prasiče navadno premalo mleka, in če ga ima tudi dovolj, se mora vprašati, ali se pokladanje mleka izplača, kadar se ta dragoceni pridelek morda bolje na drug način spravi v denar. V mleku je poleg silno redilne beljakovine ravno toliko mlečnega sladkorja, ki tvori toploto in moč, in končno je v mleku 4% tolaščobe, t. j. presnega masla, ki stane kilogramski odstotek cele tri krone. Pokladati krmo, ki stane kilogram tri krone, pač ni gospodarsko. Z neposnetim mlekom moramo torej varčevati in ga le tamkaj pokladati, kjer ga s pridom ne moremo na kak drug način v denar spraviti, na vsak način pa ne smemo posnetega mleka, zlasti sladkega iz mlekaren, v nič devati, kajti posneto mleko ima vse v sebi razen tolaščobe in je krmilo, ki ga pri gotovih živalih nobeno drugo ne poseka. Gospodinje, posneto mleko, četudi je videti prazno in višnjevo, je vendarle dragoceno krmilo za mlado goved in zlasti za prasiče; ne zametujte ga, če je v mlekarni na razpolaganje, potrudite se zanj, saj je liter med brati vreden 3 vinarje!

Največkrat pa pri reji prasičev ni na razpolaganje dovolj ali nič mleka, tudi ne posnetega, in takrat boste prasiče le tedaj z uspehom redili, če jim poleg druge krme pokladate kolikor toliko živalskih beljakovin, in te se vam najceneje nudijo v ribji moki. V takih slučajih je ribja moka izborno nadomestilo za mleko.

Pristna ribja moka, ki je napravljena samo iz svežih rib, ki ima v sebi veliko naravnega klajnega apna, torej takega, ki res kaj izda, in ki nima v sebi več tolaščobe kakor jo živali preneso, je edini pravi redilni prašek za prasiče, ki dela prasiče hitro rastne in jih svoječasno tudi debeli. Ta redilni prašek pa ni nikaka tajinstvena reč, njega sestava je vsakemu znana in torej ni sredstvo, da bi se z njim že tako prazni kmečki žepi še bolj praznili, kakor n. pr. z drugimi sleparskimi redilnimi praški. Pri živinoreji se ne dogajajo čudeži in tudi ribja moka ne dela pri prasičereji

čudežev. Zato svarimo kmetovalce, naj od ribje moke ne pričakujejo kaj čeznaravnega; ona bo pač pospeševala rast in razvoj prasičev primerno svoji vsebini in prikladnosti, čudežev pa ne bo delala. O učinku ribje moke naj nihče ne izreče prezgodnje sodbe, marveč se mora prej o njem dobrega prepričati, in sicer s primerjevalnimi poskusi.

Ribjo moko v zajemčeni kakovosti ima v zalogi za svoje ude c. kr. kmetijska družba po cenah, ki so označene med družbenimi vestmi.

Vprašanja in odgovori

Na vsi gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko družbo kranjsko ali na uradništvo „Kmetovalca“, se načelno odgovarja le v „Kmetovalcu“. Odgovori, ki so splošno poučni, se uvrstijo med „Vprašanja in odgovore“, ostali pa v „Listnico uradništva“. Odgovarja se, le na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom, v „Kmetovalcu“ se pri vprašanju pristavijo pričetne črke imena in kraja. Če vprašalec ne želi drugače. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj štiri dni pred izdajo lista; na prepozno došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso gospodarska in odgovori nanja niso splošno poučni in zanimivi, se ne odgovarja v „Kmetovalcu“, ampak le pismeno, če je pismu priloženih 50 h v znakah kot prispevek k družbenemu pokojninskemu zakladu.

Vprašanje 221. Zakaj pri meni toliko kuncev naglo pogine; tudi tuji dokupljeni kunci pri meni čez malo časa poginejo? Na jetrih poginulih kuncev je vsepolno belih lis, ki se nahajajo tudi na jetrih zaklanih kuncev, ki niso poginili. Ali je meso takih kuncev užitno? (I. K. v B.)

Odgovor: Reja kuncev je zato težavna, ker te živali kaj rade bolchajo za raznimi boleznimi. Zlasti je pri njih vsepolno kužnih bolezni. Najbolje bi bilo dati kakoga poginulega kunca živinozdravniku v raztelesitev, da bi dognal vzrok bolezni in bi potem dal navodilo, kako je bolezen zdraviti, oziroma jo preprečiti. Bržkone imajo Vaši kunci metljaje v jetrih. Ta bolezen se nalezje in žival zelo hitro umori. Proti njej ni zdravila, zato se morajo kunci varovati pred okuženjem. Metljaji v jetrih so neke vrste pijavke. Te pijavke, ki žive v žolčnih rovih jeter, so majhne dvospolne živalce, ki se more vsaka sama oploditi. Oplodjena jajčeca jetrnega metljaja pridejo kakorkoli iz živali, iz njih se izleže zunaj na prostem v vlagi ličinka, ki najde priliko, da pride v dihala neke vrste polžev, ki žive v blatu na dnu voda. Ta ličinka se v teh polžih izpremeni v samostojno žival, ki se imenuje sporocista ter more na nespolen način tvoriti nov zarod, ki se imenuje redija. Iz redij se po posebnem razvoju narede v omenjenih polžih cercarije. Te cercarije kmalu zapuste redije, kjer so se razvile, in istočasno tudi polža. Cercarije plavajo po vodi, izgube rep, se zaokrožijo, zamehurijo ter skrijo. Tako zamehurjene cercarije, ki so silno majhne, se drže raznih rastlin, in če kunci take rastline pojedjo, pridejo vanje cercarije, in iz njih se v jetrih razvijejo novi metljaji ali pijavke. Jetrni metljaji se pojavljajo v močvirnih krajih. Strogo se je ogibati pokladanju zelene klaje, ki rase na takih tleh. Opozorjamo Vas, da je tudi nevarno pokladati seno, ki je raslo na močvirnih senožetih. Jetra okuženih živali je zanesljivo treba uničiti, tudi psom jih ni pokladati. Meso kuncev, ki imajo metljaje v jetrih, je sicer užitno, vendar je bolje, če se ne uživa, kajti znani so slučajji, da tudi ljudje morejo to bolezen nalesti.

Vprašanje 222. Imam njivo, ki ob njej vozijo ter gonijo živino na pašo in na vodo. Ta njiva je zagrajena, a kljub temu mi je eden posestnikov potom občine zagrozil, da moram popraviti plot ob svoji njivi, drugače ga bo dal popraviti na moje stroške. Vprašam torej, je li župan upravičen sprejemati take ovadbe ter dajati naloge za popraviljanje ograde in ali sem sploh dolžan pokoriti se takim zahtevam, in če ne, ali dotičnika lahko tožim in kje? (J. Š. v Č.)

Odgovor: Doslej ni bil nihče zavezan svojega zemljišča zavarovati pred tujo živino in je bil vsak lastnik živine odgovoren za škodo, ki jo napravi njegova živina na tujem svetu. Od lanskega leta sem pa imamo na Kranjskem izjemo, ki jo določa deželni zakon z dne 3. julija 1912, ki se tiče dolžnosti za vzdrževanje ograje. Ta zakon veleva, da je, kolikor zahtevajo obstoječe pašne pravice, v svho obrambe kulturnih zemljišč pred živino, „ki se pase“, vzdrževati ograje. Te ograje so dolžni vzdrževati tisti, ki so po dozduj v občini običajni navadi dejanski oskrbovali te ograje, ali katerim se vsaj da dokazati prejšnje vzdrževanje ograje, četudi bi bila zdaj ograja iz ktere gasibodi vzroka opuščena. Pri pašnikih, ki se nanovo napravijo po začetku veljavnosti tega zakona, morajo ograje oskrbeti in vzdrževati lastniki teh pašnikov. Kolikor se da posneti iz besedila tega zakona (besedilo se pa ne vjema točno z nemškim besedilom), velja ta zakonska določba le glede ograje pašnikov in nikakor ne tudi tistih prostorov, ki se mimo njih živina goni na pašo ali na vodo, kajti v nasprotnem slučaju bi bila ta zakonska določba predekosežna in bi povzročila neizmerne sitnosti. Če je naše domnevanje pravo, potem Vi niste dolžni svoje njive ograditi, če ne meji na pašnik, kajti živina, ki hodi mimo Vaše njive, „se ne pase“, kakor zakon zahteva, ampak se le mimo goni. V tem slučaju se Vam torej ni brigati za županovo zapoved, ga tudi ni treba tožiti, in če župan Vašo ograjo popravi, naj išče pokritje stroškov kjer hoče; Vam jih ni treba plačati.

Vprašanje 223. V čem obstoji služnostna pravica kakega posestva, oziroma posameznega človeka do pešpota, ki ga sme rabiti od nekdanj vsak poljuben človek. Ali je taka pešpot javna ali zasebna in ali je predpisana kaka širjava take poti? (F. Ž. v Š.)

Odgovor: Javna pot je tista, ki je vsakomur odprta, ter je lahko javna ali pa zasebna last. Pešpot čez zasebno zemljišče je navadno last dotičnega, čigar je zemljišče, lastnina je v tem slučaju zasebna, raba je pa javna. Služnostna pravica obstoji v tem, da mora lastnik s to pravico obremenjenega posestva vsakemu pustiti, da neovirano hodi po pešpoti in da ima vsakdo pravico do te služnosti. Širjava take pešpoti ni po nobenem zakonu določena, ampak jo določijo razmere, ki se je po njih služnostna pravica pridobila. Za Vaš poseben slučaj Vam more vse potrebno razložiti le kak učen pravnik.

Vprašanje 224. Pri nas je navada voditi na semenj nepomolzene krave, da kažejo večjo posodo in so videti posebno dobre molznice. Tako ravnanje je hudo trpinčenje živali, je torej po mojem mnenju nedopustno, kakor vsako drugo trpinčenje, in zato vprašam, zakaj se v tem slučaju ne postopa proti krivcu? (M. P. v L.)

Odgovor: Krave na semenj nepomolzene pripeljati in jih tamkaj nepomolzene pustiti, je vsekako trpinčenje, kajti z mlekom napolnjeno vime povzroča kravi velike muke. Tako trpinčenje krav je po § 11. cesarskega patenta iz leta 1854. kaznivo, in sicer z denarno globo od 2 do 200 K ali z zaporom od 6 ur do 14 dni. Pravico do kaznovanja ima županstvo. Trpinčenje živali je pa le tedaj kaznivo, če živalim povzroča bolečine in muke, če trpinčenje da povod zgražanju in če se trpinčenje javno godi. Trpinčenje krav na semenju tem potom, da se ne pomolzejo, je torej vsekako kaznivo dejanje, in če se pri Vas proti temu ne postopa, je vzrok županstvo, ki svoje naloge ne pozna.

Vprašanje 225. Med tem časom, ko se je krava oteletila, je čuvaj zaspal in krava je svoje trebilo požrla. Ali je to za kravo škodljivo in kaj je v takem slučaju početi? (M. M. v B.)

Odgovor: Če krava svoje sveže trebilo požre, nima navadno to nič slabih posledic in se kvečjemu mimogrede

nekoliko želodec pokvari. Če se pokaže v takem sučaju kaka betežnost, je kvečjemu dati živali kako dristilo. Nevarneje je pa, če krava požre nagnilo ali sploh razkrojeno trebilo, ki je strupeno, in v tem slučaju je vsekako pozvati živinozdravniško pomoč.

Vprašanje 226. Mojega doslej zdravega dva meseca starega prasiča je pričelo v zadnjem času, kadar prične jesti, na čuden način tresti. Tako tresenje traja kake tri minute in je včasih tako močno, da prasiča vrže na tla. Kaj je temu vzrok in kako bi se odpomoglo? (P. S. v. H.)

Odgovor: Vaš prasič je bržkone božjasten, t. j. ima živčno bolezen, ki proti njej ni zdravila. Ta bolezen se pri mladih prasičih kaj rada pojavlja in navadno sčasom sama od sebe izgine. Božjasti podvržene prasiče je krmiti z lahko prebavno klajo ter je paziti, da so vedno odprti. Posebno je varovati take prasiče pred močnimi krmili, ki povzročajo naval krvi v glavo. Kadar prime božjast prasiča, mu je devati na glavo mrzle obkladke, ali pa je glavo polivati z mrzlo vodo. Če napadi prihajajo v vedno krajših presledkih in vedno močnejši, potem je takega prasiča po možnosti hitro odebeliti in zaklati.

Vprašanje 227. Pri nas je od pamtiveka navada, da jeseni po košnji otave pasemo vsi skupaj po vseh travnikih. Eden mojih sosedov, ki je svoj travnik res zboljšal, pa te jesenske paše ne pripusti več, in ker je moja živina slučajno zašla na njegov travnik, me je ogradil županstvu, ki me hoče kaznovati po zakonu za obrambo poljščine. Povračila škode nobenega ne zahteva. Ali sem v tem slučaju zapadel kazni, in če ne in če bom kaznovan, kam se mi je pritožiti. (M. Š. v K.)

Odgovor: Če je pri Vas med Vami res od pamtiveka navada jeseni križem pasti po vseh travnikih, potem imate do te paše služnostno pravico in torej ne morete biti kaznovani zaradi izvrševanja priposestovane pravice. Če Vas v tem slučaju župan kaznuje zaradi prestopka zakona o obrambi poljščine, je neveljavno in imate pravico pritožbe v osmih dneh na okrajno glavarstvo. Kaznovanje je pa le tedaj neupravičeno, če res obstoji taka služnostna pravica do paše.

Vprašanje 228. Moj mejaš je ob moji njivi postavil ograjo iz bodeče žice, ki me prav zelo ovira pri oranju in je za živino nevarna. Kakih pet let sem se te ograje po možnosti ogibal, sedaj pa zahtevam od mejaša, naj ograjo odstrani. Tej zahtevi se pa on le roga. Ali sem upravičen od mejaša zahtevati, da odstrani ograjo, ki me pri oranju ovira? (M. Š. v K.)

Odgovor: Sosed ni bil upravičen svoje posestvo ograditi na tak način, da Vas ovira pri oranju, če ste na njegovem svetu priposestovali v to svrhu kako služnostno pravico. Sicer je pa Vaš sosed to ograjo naredil že pred petimi leti, in če niste pravočasno svoje pravice zavarovali, ste jo sedaj tako izgubili, kajti kakorkoli odvzeta služnostna pravica ugasne v treh letih, če upravičenec pravočasno ne ugovarja.

Vprašanje 229. Kupil sem v ljubljanski okolici krasnega bika pšenične barve, ki je sin lepega izvirnega simodolskega bika ter ima razen barve vse lepe vnanje oblike svojega očeta. Ker se pa pri nas na Dolenjskem licencirajo samo enobarvni biki algajske, muriške in pomurske pasme, vprašam, ali bo licenciran ta moj enobarvni bik, ki je pšenične barve kakor kak pomurec, in če to ni ovira, ker bik izvira od simodolskega bika? (K. R. v T.)

Odgovor: Večji del dolenjske pokrajine je določen za živino, ki je enobarvna, t. j. siva ali pšenične barve, kakor je n. pr. pomurska pasma. Iz tega vzroka se imajo tamkaj licencirati edino biki teh enobarvnih pasem. Naše licencevalne komisije, ki vidijo pasmo edino v barvi, bodo vsekako

Vašega bika licencirale. Vaš bik je pa križanec ter je po očetu prevladolično podedoval njegove vnanje telesne oblike, barvo je pa prevladolično podedoval morda od svoje matere, ali pa prihaja pšenična barva od kombinacije podedovalnih enot. Nikakor ne smete od takega bika pričakovati, da bo zaplojal enobarven zarod, ker se bodo njegove skrite lastnosti pri zarodu zopet pokazale. Enako napačno je domnevati, da bodo križanci, ki imajo slučajno barvo čistokrvnega bika, zaplojali enakobarven zarod, ker se bodo glede svojih lastnosti v poznejših zarodih istotako cepili. Ker se pri nas to ne vpoštevata in v zadnjem času delujemo večinoma le z domačimi biki-križanci, ki imajo slučajno prevladolično podedovane lastnosti izvirnega bika, je prav gotovo, da mora naša govedoreja glede čistosti pasme nazadovati, kajti mi še danes nismo neodvisni od zadostnega vpeljevanja čistokrvnih bikov tistih pasem, ki so določene za izboljševanje naših čred. Kdor hoče živinorejo pospeševati, mora poznati tudi biološki stran te panoge.

Vprašanje 230. Meni kot najemniku lova strelja moje lovske pse najemnik sosednjega lovišča. Ali sme najemnik lovišča streljati lovske pse sosednjega najemnika lovišča? (A. R. v R.)

Odgovor: Pri nas na Kranjskem veljajo glede streljanja psov v tujem lovišču še vedno predpisi § 17. cesarskega patenta z dne 28. februarja 1786, katerega drugi odstavek se glasi: „Lovskega lastnika lovci smejo streljati pse, loveče v gozdu in na polju. Izvzeti pa so psi, ki jih smejo varuhi imeti, da odganjajo divjad.“ Iz teh, čeravno nekoliko zastarelih določb sledi, da Vaš sosed sme streljati Vaše pse, če love po njegovem lovišču. Le prilastiti si truplo ustreljenega psa ni dovoljeno. Pregledali smo tudi nekaj razsodb najvišjega sodišča v tej zadevi, in sicer o obsodbah, ki so jih povzročile pritožbe posameznih lastnikov ustreljenih psov. Najvišje sodišče je obsodbe dotičnih lovecev, temelječe na § 468. oziroma 85./a kaz. zak., razveljavilo kot neutemeljene, opirajoč se na gori omenjeno določbo lovskega zakona. Običajno je, da se lovci sosedji (lastniki in zakupniki lova) med seboj sporazumejo in naprej dogovore, da si psov vsaj ob dnevih, ko prirede brakade, ne bodo streljali, posebno takih ne, ki njihov lastnik poznajo. Vsled tega drug drugega obveščajo, katere dneve se bodo vršile njih brakade (gonje s psi). Psom pa, ki imajo navado z doma uhajati ter brez lovca goniti, posebno pa takim, ki se zasačijo ob času, ko se pri nas s psi brakirji ne sme loviti, t. j. od 16. januarja do 31. avgusta, se tudi med sicer sporazumljenimi sosedji ne prizanaša. Nekatere kronovine imajo v svojih deželnih zakonih natančnejše in ostrejšje določbe, kdaj in pod kakimi pogoji se smejo streljati po tujih loviščih loveči psi. Tudi v načrtu za novi lovski zakon za Kranjsko so se sprejele podobne določbe, ki stopijo v veljavo, ko bo zakon dobil Najvišjo potrditev. Te določbe se bodo glasile: „Pse, ki se najmanj 400 metrov od hiš ali čred zasačijo loveči, smejo lovski upravičenec in njegovi nastavljenici ubiti. Pri tem pa so izvzeti lovski psi lovskega upravičenca, ako med gonjo, ki se sme vršiti le od 1. septembra do 1. februarja, zaldejo na sosednji lovski okolišč. Lastniku živali, ubite temeljem predstojčega določila, ne pristojata pravica do povračila. Za nameravani pobjo imenovane domače živali izven gornjih okolišnosti je kaznovati lovskega upravičenca ali njegove nameščence radi prestopka tega zakona.“ Umetno bo torej, da se tudi takrat, ko stopijo v veljavo te nove določbe, upravičenci sosednjih lovskih okolišev o vršičih se gonjah med seboj sporazumejo.

Vprašanje 231: Ali zadostuje za 1 ha vinograda samo 250 q hlevskega gnoja, ali je treba še kaj dodat, za štiriletno dobo? Kako globoko je podkopavati hlevski gnoj v vinogradu? (L. Št. v Š.)

Odgovor: Kako močno je treba vinograd gnojiti, je odvisno od zemlje, rasti in rodovitnosti trte v vinogradu. Navadno se računa pri dobrem gnojenju 600 q hlevskega gnoja na ha in 3 leta. Wagner priporoča poleg tega gnojiti še tudi z umetnim gnojem, in sicer vsako leto s 150 kg supefosfata, 100—200 kg kalijeve soli in 300—400 kg čilkega solitra. Hlevski gnoj, superfosfat in kaljeva sol se daje trti jeseni, čilski soliter pa spomladi. Če se gnoji namesto s čilskim solitrom z amoniakovo soljo, potem se tudi to zvrši že jeseni. Kako globoko je hlevski gnoj podkopavati, je odvisno od kakovosti zemlje. V lahki zemlji se gnoji bolj globoko, v težki bolj plitvo. Navadno se gnoj spravi 15—20 cm globoko. Podrobnejše in natančnejše podatke o pravilnem gnojenju vinske trte dobite lahko iz „Gospodarskega navodila“, ki ga pod naslovom „Gnojenje vinogradov“ dobite pri c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani za 10 h.

B. Skalicky.

Vprašanje 232. Ali se sme konjem pokladati želod, po koliko na dan in kakšna je redilna vrednost želoda? Tu pri nas nekteri pokladajo konjem na dan do 2 kg želoda. (A. B. v G.)

Odgovor: Želod ima v sebi precej lahko prebavnih hranilnih snovi, in sicer največ tistih, ki tvorijo v živalskem telesu toploto, dočim ima razmeroma le malo beljakovin v sebi. Slaba stran želoda je množina črslave kisline, ki zakrke in dela nerastopne beljakovine v hrani in včasih učinkuje naravnost kot strup, kar dela v tkaninah škodljive spojine z albuminami. Učinek želoda kot krme ni pri vseh živalih enak; dočim ga prasiči prav dobro prenašajo celo svežega in neoluščenega, je želod za druge, zlasti za mlade živali in posebno za breje lahko zelo nevaren. Goved in konji po želodu lahko dobe vnetje želodca in črev in konji tudi bolezen v možganih. Če hočete varno ravnati, potem pokladajte odraslim konjem le oluščen želod, ki ga poprej prav močno presušite v krušni peči ali kje drugje. Takega oluščenega in dobro presušenega želoda sme konj dobiti na dan do 2 kg.

Vprašanje 233. Moja poldrugo leto stara telica ima razvado, da z jezikom okoli gobca otepa. Odkod prihaja ta razvada, ali je škodljiva in kako se odpravi? (I. G. v Š.)

Odgovor: Otepanje z jezikom je razvada, ki jo goved dobi v hlevu vsled dolgega časa ali pa tudi vsled posnemanja drugih živali v hlevu, ki imajo to razvado. Samanasebi ta razvada ni nič posebnega, lahko je pa škodljiva, kajti pri otepanju z jezikom žival požira zrak, vsled česar dobi ohlapna prebavila in bolezen v želodcu in črevih. Lahko se tudi pripeti, da žival z veliko silo gor zakriviljeni jezik v gobec potegne, ga potem ne more hitro naravnati in se tako grlo zapre, da žival ne more dihati ter pade, kakor zadušena na tla. V takem slučaju je živali hitro odpreti gobec in jezik naravnati. Edino sredstvo proti tej sitni razvadi je, da se živali naveže iz motvoza narejen mrežast nagobčnik, ki se med krmljenjem sname.

Kmetijske novice.

Kmetijska šola na Grmu priredi za mladenčce, ki se hočejo praktično izvežbati v obrezovanju in oskrbovanju drevja, v cepljenju in gojitvi dreves v drevesnici t. t. d. praktičen sadjarski tečaj, ki bo trajal od 15. januarja do 15. maja 1914. V ta tečaj se sprejme 6 učencev v starosti od 16 let naprej. Sadjarski vajenci dobe brezplačno hrano in stanovanje in v denarju po 10 K nagrade na mesec. Nekolkovane prošnje, ki jim je priložiti izpustnico ljudske šole, krstni list ali pa domovnico, je vložiti pri

ravnateljstvu kmetijske šole na Grmu (pošta Kandija) do 14. decembra t. l.

Družbene vesti.

* **P. n. gg. družbene ude** uljudno opozarjamo, da so podružnični načelniki že dobili nabiralne pole za udnino za **l. 1914.**, in sicer s prošnjo, da naj izvolijo udnino pobrati do 1. decembra t. l. Prosimo p. n. gg. družbene ude, ki pri njih podružnični načelnik udnine ni pobral, da jo takoj načelniku izroče. Nekatere ude prosimo za udnino kar naravnost, in te tudi prosimo, naj nam jo kmalu pošljejo, ker nam je sedaj lažje urediti zadeve udov, kakor ob novem letu, ko se delo tako silno namnoži.

* **Sadno drevje za l. 1914.** Za štiri brezplačna sadna drevesa se vsako leto zglašijo toliko podružnic in posameznih udov, da bo c. kr. kmetijski družbi prav teško ustreči vsem zahtevam iz svoje drevesnice, zato odločno izjavlja, da se bo oddajalo spomladi brezplačno drevje edino tistim podružnicam, oziroma udom, ki bodo do 15. februarja naročili sadna drevesa in do 15. februarja plačali tudi svoje udnino. Nikakor se pa ne more nobenemu udu dati večje število drevja proti plačilu.

* **Plačevanje blaga.** Gg. družbenim udom naznajo, da se družba strogo drži načela, vse gospodarske potreščine oddajati le proti takojšnjemu plačilu, oziroma proti povzetju. Družba mora sama vse potreščine sproti plačevati in nima sredstev, da bi mogla na upanje dajati, zato tudi opozarjamo za plačilo odgovorne podružnične načelnike, da se istotako drže tega načela in da naj skrbijo za poravnano vsakega družbenega računa tekom določenih 14 dni.

* **Umetna gnojila** ima c. kr. kmetijska družba naslednja v zalogi:

Tomasovo žlindro. Cena za nadrobno oddajo 18 odstotne žlindre v Ljubljani je 7.— 19% K 7.25 100 kg.

Naročbe na cele vagone po 10.000 kg se bodo izvrševale po naslednjih cenah.

K 544.—	K 578.—	K 612.—	K 646.—	K 680.—	K 714.—
16%	17%	18%	19%	20%	21%

za cel vagon z 10.000 kg, popust znaša z ozirom na prihranitev stroškov za prevažanje K 25.— pri celem vagonu.

Te cene je razumeti bazis Trst, t. j. naročnik bo plačal le toliko voznine, kolikor bi znašala iz Trsta do zadnje postaje, čeravno dobi žlindro naravnost iz tvornice. Vozni list naj se vselej družbi vrne.

Rudninski superfosfat s 14% v vodi raztopne fosforove kisline po K 7.— 100 kg z vrečo vred.

Kalijevo sol po K 12.60 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 50 h, ker tvornica za množine po 50 kg zaračuna 20 h za vrečo. Kdor gnoji travnike s Tomasovo žlindro ali z rudniskim superfosfatom, ta mora gnojiti tudi s kalijem bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kalijevo sol, ki ima v sebi 42% kalija in stane 12 K 60 h, dočim ima kajnit le 12—14% kalija ter stane 5 K 50 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kalijeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 3 K 90 h.

Kajnit po 5 K 50 h 100 kg.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

Kostni superfosfat po 11 K 100 kg.

Amonijev sulfat po 36.—K 100 kg iz Ljubljane. To dušičnato gnojilo je važno za gnojenje na njivah žitu, krompirju, ozimni itd., in sicer v zvezi s superfosfatom in s kalijevo soljo. Poraba amonijevega sulfata v vinogradih je zlasti važna in zato posebno priporočena. Opozarjamo na spise: „Gnojenje vinogradov“ v peti in šesti številki in „Gnojenje travnikov spomladi s posebnim ozirom na umetna dušičnata gnojila“ v šesti številki letošnjega „Kmetovalca“.

Mešano umetno gnojilo (vinogradniško gnojilo), ki ima 10% v vodi raztopne fosforove kisline, 10% žveplenokislega kalija in 4% amonijevega dušika, oddaja družba po 17 K 50 h 100 kg z vrečo vred. (Glej spis „Mešana umetna gnojila“ v 3. št. lanskega „Kmetovalca“.)

* **Za živinorejce** ima družba v zalogi požiralnikove cevi za odraslo goved po 12 K komad in za teleta, ovce in koze po 7 K komad. Trokarji so po 5 K komad. Požiralnikove cevi in trokarji služijo v to, da se napenjanje govedi hitro in zanesljivo odstrani. — V zalogi ima družba tudi mlečne cevi komad po 80 h. Mlečne cevi se rabijo za odtok mleka, kadar kravo vime tako boli, pa je ni mogoče molsti. — Napajalnike za teleta iz pocinjene ploščevine oddaja družba po 10 K.

Tropine podzemeljskega oreha. Te tropine imajo zajamčeno 56 do 57 odstotkov beljakovin in maščobe v sebi. Družba je ugodno kupila večjo množino in jih oddaja po 20 K 100 kg iz Ljubljane. Prof. dr. Pott pravi v svoji knjigi o krmilih: „Orehove tropine se morajo prištevati najmočnejšim dušičnatim in najlažje prebavnim rastlinskim močnim krmilom; odlikujejo se posebno po večji vsebini beljakovin.“ Tudi mi jih priporočamo našim udom, ki imajo živino navajeno na krmljenje z močnimi krmili; dobivajo se v vrečah po 75 kg. Vsled ugodnega slepa more družba dati večje množine teh tropin sedaj celo po ugodnejših pogojih, kakor oljarne same.

Lanene tropine, ki so zelo priljubljene, ima družba vedno v zalogi. Stanejo K 21.— 100 kg v Ljubljani, v vrečah po 50 kg.

Sezamove tropine. Družba je ugodno kupila večje množine najfinije zmletih sezamovih tropin in jih oddaja po znižani ceni K 19.— 100 kg iz Ljubljane. Te tropine družba jako priporoča. Vsebujejo jamčeno 50 odstotkov beljakovin in maščobe in se dobivajo v vrečah po 75 kg. — Priporočati je umnim gospodarjem, da si čimprej priskrbe zadostno množino teh tropin, ker utegnejo oljarne pozneje ceno vsled večje porabe znatno povišati.

Sladkornata močna krmila kot izborna okrepčujoča primes k drugim krmilom ima c. kr. kmetijska družba v zalogi ter jih oddaja le v celih vrečah po 50 kg, in sicer mešanice za pitanje dovedi, prasičev ter za molzne krave po 19 K 100 kg z vrečami vred iz družbenega skladišča ali postavljene na ljubljanski kolodvor. Opozarjamo na spis „Sladkornata močna krmila“ v 2. št. lanskega „Kmetovalca“, ki pojasnjuje naravo, učinek in način pokladanja sladkornatih močnih krmil.

Klajno apno, 38—42%, oddaja družba v izvirnih vrečah, težkih 50 kg po 22 kg. V manjših množinah, nad 20 kg, po 24 h, v množinah pod 20 h kg pa po 26 h kg. Za manjše pošiljke na zunan se še posebej zaračunajo za vsako pošiljatev 30 h za zavojo, vozni list itd. — Manj kakor 5 kg se ne razpošilja. — Opozarjamo, da je klajno apno potreben dodatek h krmu, koder krmila nimajo v sebi dovolj rudninskih snovi, zlasti fosforove kisline, in da klajnega apna ni zamenjati z ničvrednimi redilnimi štipami za živino.

Ribja moka. Odslej bo imela c. kr. kmetijska

družba v zalogi ribjo moko, ki je izborno močno krmilo za prasiče. Družba jamči za njeno sestavo in zlasti za okoliščino, da zanesljivo nima v sebi preveč tolščobe. Opozarjamo prasičerejce na spis „Močno krmilo »ribja moka« kot pospeševalno sredstvo za rast in pitanje prasičev“, ki je izšel v devetnajsti številki letošnjega „Kmetovalca“ in ki ga kot „Gospodarsko navodilo“ prasičerejcem in tudi perutinarjem na zahtevanje brezplačno pošljemo. Ribja moka vsebuje najmanj 50% beljakovin, 13% fosforovokislega apna in največ 3% tolščobe ter stane pri manjših množinah 35 vinarjev kg, pri izvirnih vrečah po 75 kg pa 34 vinarjev kg z vrečo vred.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Vabilo

k občnemu zboru kmetijske podružnice v Sp. Šiški dne 23. novembra 1913 ob dveh popoldne v Čitalnici v Spodnji Šiški.

S P O R E D :

1. Pregled računov za leto 1913.
2. Volitev odposlanca za občni zbor c. kr. kmetijskih družbe.
3. Pobiranje udnine za leto 1914.

Če bi ob določenem času ne bilo navzočih zadostno število udov, bo občni zbor pol ure pozneje sklepčen, če bo navzoča desetina udov.

Kmetijska podružnica v Spodnji Šiški,
dne 10. novembra 1913.

V. Maurer, načelnik.

Vabilo

na občni zbor kmetijske podružnice v Dolenji vasi pri Ribnici dne 23. novembra ob treh popoldne v zgornjih prostorih Franciška Kromarja v Dolenji vasi.

S P O R E D :

1. Pobiranje udnine za leto 1914. in priglaševanje novih udov.
2. Predložitev računa za leto 1913.
3. O nabavi še ene čistilnice in mlatilnice in o shrambi za stroje.
4. Raznoterosti.

Kmetijska podružnica v Dolenji Vasi pri Ribnici,
dne 7. novembra 1913.

Anton Oberstar, načelnik.

Vabilo

k občnemu zboru kmetijske podružnice v Cerknici v nedeljo dne 23. nov. ob treh popoldne v prostorih g. Ivana Zumra.

S P O R E D :

1. Računski sklep za leto 1913.
2. Proračun za leto 1914.
3. Važni dogovori za novo shrambo za kmetijsko orodje (mlatilnico, čistilnico, senočetno brano, gnojni voz in sesalko).
4. Pobiranje udnine za prihodnje leto in vpisavanje novih udov.
5. Slučajnosti.

Kmetijska podružnica v Cerknici.

Matija Obreza, načelnik.

Vabilo

na občni zbor kmetijske podružnice v Sori, ki bo dne 30. novembra 1913 ob treh popoldne v šoli.

S P O R E D :

1. Poročilo načelnika.
2. Pregled računov za leto 1913.

3. Skupno naročanje umetnih gnojil, posebno za travnike in detelje.

4. Pobiranje udnine za leto 1914.

5. Razni nasveti in predlogi.

Na Sp. Senici, dne 1. novembra 1913.

Fr. Mihovc, načelnik.

Vabilo

k občnemu zboru kmetijske podružnice na Dobrovi dne 30. listopada 1913 zjutraj po prvi maši pri crkveniku.

S P O R E D :

1. Pregled računov za leto 1913.
2. Pobiranje udnine za leto 1914.
3. Slučajnosti.

Kmetijska podružnica na Dobrovi,
dne 5. listopada 1913.

Val. Košir, načelnik.

Razglas

o prihodnjem tečaju podkovske šole v Ljubljani.

Novi tečaj na podkovski šoli c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani se prične dne 1. prosinca 1914.

Poleg podkovstva se učenci podkovske šole uče tudi ogledovanja klavne živine in mesa.

Kdor želi priti v podkovsko šolo, naj vloži prošnjo za sprejem ter naj ji priloži:

- 1.) krstni list;
- 2.) domovinski list;
- 3.) šolsko spričevalo;
- 4.) učno spričevalo v dokaz, da se je podkovstva izučil pri kakem kovaškem mojstru;
- 5.) нравstveno spričevalo.

Ubožni prosilci, ki se ne morejo šolati ob svojih stroških, niti ne morejo pričakovati podpore od svojcev, morejo dobiti po 100 K podpore pri kmetijski družbi. Prosilec za podporo pa mora svoji prošnji poleg navedenih prilog priložiti še:

- 6.) ubožni list in
- 7.) potrdilo, da je že najmanj dve leti bil za kovaškega pomočnika

Prošnje za sprejem v podkovsko šolo naj se

do 15. decembra t. l.

pošljejo ravnateljstvu podkovske šole v Ljubljani.

Šola bo trajala do konca junija 1914.

Kdor dobro prestane skušnjo, more po postavi iz l. 1873. dobiti patent podkovskega mojstra; brez skušnje pa ne more nihče postati podkovski mojster.

Pouk v šoli je brezplačen, učenci morajo skrbeti le za hrano ter za potrebne učne knjige. Stanovanje imajo učenci v zavodu.

Učenci naj se zglase en dan pred šolskim pričetkom v podkovski šoli na Poljanski cesti.

Ker je v slovenskih deželah še vedno premalo v podkovstvu izučenih kovačev, ki bi mogli zdraviti tudi kopitne bolezni, pa tudi premalo izurjenih oglednikov živine in mesa, naj bi skrbela županstva, da dobi vsaka občina vsaj enega dobrega kovača ter živinskega in mesovnega oglednika.

Frančišek Povše,

predsednik c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Živinozdravnik **Lovro Tepina,**
ravnatelj podkovske šole.

Naznanilo.

Skušnje na tukajšnji podkovski šoli se bodo vršile dne 30. in 31. decembra t. l., in sicer 30. skušnja iz podkovstva za kovače, ki niso obiskovali podkovske šole, 31. pa za učence podkovske šole iz podkovstva in ogledovanja klavne živine in mesa. Kovači, ki hočejo delati to skušnjo, naj vložijo pri ravnateljstvu podkovske šole do 15. decembra t. l. prošnjo za sprejem k skušnji, ki naj ji priloži:

- 1.) učno spričevalo in
- 2.) potrdilo o najmanj triletni službi kot kovaški pomočnik.

(Odredba min. za notr. zad. z dne 27. avg. 1873.)

== PERUTNINAR. ==

Uradno glasilo samostojnega perutninarskega odseka c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Razstava perutnine v Št. Jerneju.

Dne 16. septembra t. l. se je vršila v Št. Jerneju razstava prasičev in z njo je bila združena tudi razstava perutnine. Lepo vreme je omogočilo, da so priglasienci pripeljali skoraj vsi svoje živali na razstaveni prostor, ki se je raztezal ob obeh straneh ceste, ki vodi v Brusnice. Pa tudi mnogo gospodinj in gospodarjev je razstavilo svoje živali, dasi se v pričetku niso priglasili.

Ob obeh straneh ceste je bil napravljen dolg, preprost oder, kamor so se mogli postaviti kurniki. Napravo tega odra je priskrbelo kmetijsko društvo v Št. Jerneju pod vodstvom gg. ravnatelja Rohrmana in župnika Lesjaka, ki jima gre v prvi vrsti hvala, da je prireditelj tako lepo uspela, pa tudi deželni odbor, c. kr. kmetijsko družbo, občinski odbor v Št. Jerneju in posojilnico v Št. Jerneju je zahvaliti za podpore, ki so jih dali za to razstavo. Za red je skrbelo več rediteljev, ki so pazili, da so prišle kokoši in petelini na oder ob desni strani ceste, race, gosi in purani pa na levo stran. Vsak razstavljalet je prejel gotovo številko, ki je odgovarjala oni, ki je bil pod njo vpisan v katalogu. Razstavljenih je bilo mnogo živali. Seveda je nekaj onih posestnikov, ki so svoje živali za razstavo priglasili, izostalo, zato so pa razstavili zopet drugi, ki se niso prijavili. Lahko se trdi, da je bilo razstavljenih najmanj 157 petelinov in 314 kokoši, 60 racmanov in 141 rac, dalje 21 gosjakov in 63 gosi ter 55 puranov in 89 pur. Vsak razstavljalet je navadno razstavil svoje živali v takem razmerju, da sta prišli na vsako moško žival dve živali ženskega spola.

Vse živali so se zopet razdelile v dve skupini, in sicer zato, ker sta delovali dve presojevalni komisiji. Prvo skupino so tvorile kokoši. V presojevalni komisiji so bili naslednji gospodje: deželni živinorejski nadzornik Rado Legvart, tajnik perutninarskega odseka dipl. agr. Al. Jamnik in trgovec Novoselec v Št. Jerneju. Drugo skupino so tvorile race, gosi in purani. Presojevalna komisija za to skupino je bila sestavljena iz gospodov: deželnega revidenta Avgusta Bukovica in posestnikov Fabjana in Gergovića.

Za vso perutnino se je razdelilo nagrad v znesku 600 K: 300 K za kokoši, 100 K za race, 100 K za gosi in 100 K za purane.

Razstava kokoši obiskovalca ni mogla posebno razveseliti, še manj pa one, ki so delovali v presojevalni komisiji. Tu in tam je bila vendarle videti kaka lepa žival, toda bile so zelo redke. Kokošja reja se je pokazala v slabi luči, dočim so posebno race in gosi zadovoljile. Med razstavljenimi kokošmi je bilo najti nekako domačo kokoš, italijanke, štajerke, orpingtonke, plimetke, brahmovke itd. Iz vsega tega sledi, da si ljudje v šentjernejski okolici še vedno niso na jasnem, ktera vrsta kokoši bi bila zanje najprimernejša. Redi se vse križem. Če nočem nečesa zamolčati moram reči, da je v veliki meri pač opaziti, da si ljudstvo vendar stavi neki cilj. Ali če že ne cilja, pa recimo vsaj, da je našim perutninarjem nekaj posebno všeč in se jim imenitno zdi. Torej vendar napredek! Ne, nikak napredek

vsaj z gospodarskega stališča ne morem tega imenovati napredek, ampak rajši nazadovanje. Opaziti je bilo namreč silno veliko kokoši vseh vrst, ki so imele več ali manj s perjem porasle noge prav dol do prstov. Nekteri to imenujejo hlače. Kaj pa so te hlače, zakaj jih pameten perutninar ne sme trpeti pri svojih živalih? Pri nas potrebujemo kokoš, ki se zna sama pasti, ki si sama poišče večji del hrane, ki zna brskati. One kokoši, ki znajo dobro brskati — nimajo hlače na nogah, ampak imajo gole noge. Kokoši s poraslimi nogami torej ne znajo in nočejo brskati in se jim mora dati piča takorekoč pod kljun. Taka reja je pa za naše slabe tržne cene veliko predraga in nepripravna. Marsikomu se je morda čudno zdelo, da njegova najlepša kokoš s krasnimi hlačami ni dobila odlike. Ni je dobila in je tudi nikdar ne bo dobila, ker za gospodarsko rabo v naših razmerah ni prav nič vredna. Za naše kranjske razmere so kokoši, ki imajo predvsem gole noge, ki znajo brskati in si same iskati hrane. Dalje morajo biti bolj lepega, lahkega telesa, kakor je to primerno za jajčarice, ter imeti tudi kolikor možno polne belokožne noge. Taka kokoš ima lepo belo, fino in okusno meso in je kot klavna žival največjega pomena. Vsaj v glavnem bi tem zahtevam odgovarjalo naše domače plemo, štajerske sulmtalke, italijanke in plimetke. Vsi ti znaki so tudi bili merodajni za priznanje premij. Premije so se prisodile kokošim in petelinom po 10 K gg.: Josipu Martinčiču iz Hrvaškega Broda, Josipu Cujniku iz Gornje Brezovice, Francetu Fabjanu iz Dolnjega Gradišča, Ivanu Fabjanu iz Dolnjega Gradišča, Josipu Gorencu iz Vratnega, Neži Hudolinovi iz Gornjega Gradišča, Ivanu Klemenčiču iz Žvabovega, Ivanu Kovačiču iz Vrha, Alojziju Mencinu iz Drame, Josipu Mihinu iz Št. Jerneja, Mariji Piletičevi iz Gornjega Gradišča, Josipu Salmiču iz Stare vasi, Mariji Škedeljnovi iz Vrboveca, Antonu Kaližarju iz Gornjega Mokrega polja in Mariji Pajer iz Pristave. Premije po 5 K so se prisodile gg.: Josipu Fabjančiču iz Dolnjega Maharovca, Ivanu Rangusu iz Dolnjega Vrhpolja, Ivanu Sajetu iz Št. Jerneja, Matiji Baniču iz Hrvaškega Broda, Neži Kirarjevi iz Hrvaškega Broda, Antonu Košaku iz Hrvaškega Broda, Ivanu Bambiču iz Št. Jerneja, Josipu Blatniku iz Št. Jerneja, Francetu Bratkoviču iz Dolnjega Gradišča, Mariji Bratkoviču iz Jelš, Francetu Borsetu iz Dolnjega Maharovca, Antonu Ferkolju iz Dolnjega Gradišča, Mariji Gričarjevi iz Apnenika, Alojziju Jankovičevi iz Drame, Ani Krbinovi iz Št. Jerneja, Mariji Kraševčevi iz Gornje Brezovice, Ivanu Košeletu iz Mihovce, Ivanu Krhinu iz Št. Jerneja, Alojziju Lavrinšeku iz Št. Jerneja, Ivanu Ruperšiču iz Dolnjega Maharovca, Antonu Rangusu iz Mihovce, Ivanu Strojnu iz Ostroga, Alojziju Znidaršiču iz Roj, Josipu Zagorcu iz Dolnjega Vrhpolja, Leopoldu Zagorcu iz Dolnjega Vrhpolja, Martinu Zupanu iz Volčkove vasi, Karolu Kosu iz Loke, Francetu Grgoviču iz Dolnjega Maharovca, Josipu Gorencu iz Gornjega Gradišča in Josipu Zagorcu iz Zapuž.

Kar se tiče razstavljenih gosi, rac in pur, je predvsem omeniti, da so morale razveseliti sleharnega

obiskovalca razstave. Zlasti race in pure so očarale vsako pravo perutninarško oko. Videli smo lepe, težke živali, mnogo čiste, plemenite krvi. Sodniku, oziroma komisiji, pač ni bilo lahko soditi; marsiktera žival, ki bi bila zaslužila priznanje, ni mogla biti premovana, ker ni bilo toliko daril na razpolago.

Gosi nas niso povsem zadovoljile. Najboljše živali so imele komaj polovico tiste teže, ki bi jo morale imeti. Gosi domačega plemena so bile zelo majhne, živali tujih plemen (endemke in tulužanke) so pa nosile znake opešane krvi (degeneracije). Le par gosi je bilo vsaj približno lepih.

Premije so se priznale: Alojziju Črnetu na Dobravici, Ivanu Fabjannu, Dol. Gradišče št. 8.; Alojziju Jakobetovi, Gomila; Jožefu Kovačiču, Gor. Maharovec; Mariji Luzarjevi, Gomila; Ivanu Lenčiču, Mihovca; Mariji Martinčičevi, Sela; Jožefu Turku, Vrh; Ivanu Kuntariču, Pristava; in Antonu Vovku, Dol. Mokro polje.

Race so bile povprečno lepe, težke, dobro rejene in večinoma zlahtne krvi. Največ je bilo velikih pekinških, med njimi par krasnih živali, ki bi delale čast vsaki razstavi. Pa tudi ruenske in élzberiske race so bile lepe in težke. Domače račje pleme se ni moglo uveljaviti, ker je bilo preveč živali zlahtnih plemen. Vseeno se je opazilo, da tudi domače pleme gospodinje dobro vzreja.

Premije so dobili: Fabjan Frančišek, Dol. Gradišče; Kos Ivan, Dol. Maharovec; Pavc Marija, Gor. Brezovica; Radovan Frančišek, Prapreče; Rangus Ivan, Dol. Vrhpolje; Kos Karol, Loka; Bučar Frančišek, Št. Jernej; Blatnik Frančišek, Gor. Vrhpolje; Furar Frančišek, Žvabovo; Godina Marija, Dol. Brezovica; Kovačič Ivan, Dol; Mencin Alojzij, Drama; Repselj Jožef, Drama; Vodopivec Ivan, Stara vas; in Kuntarič Ivan, Pristava.

Purani so tvorili jedro razstave. Nihče ni pričakoval toliko težkih in lepih puranov. Že na pogled je vsakdo lahko sodil, da imajo gospodinje v ondotnih krajih veselje do pur in da njih reja posebno dobre razumejo. Večina puranov je bila temna v perju in le malo svetlih živali je bilo opaziti. Boj za premije je bil oster, kar je pri tolikem številu živali lahko umljivo. Komisija je prisodila premije naslednjim razstavljalcem: Vilarju Jožefu, Gmajna; Blatnikovi Jožefini, Ledeča Vas; Čudovanu Jožefu, Čadreže; Strojnu Ivanu, Ostrog; Zupančičevi Ani, Imenje; Martinčičevi Jožefini, Hrvatski Brod; Repselju Jožefu, Hrvatski Brod; Gorencu Mihaelu, Groblje; Gorišku Jožefu, Dobravica; Hoseletu Ivanu, Mihovica; Martinčiču Jožefu, Smolčja vas; Pungerčarju Jožefu, Dol. Prekope; Turku Antonu, Roje; Turku Jožefu, Vrh; Luzarju Antonu, Stara vas.

Po premovanju te skupine je sodnik razstavljalce opozoril na razne nedostatke, ki se kažejo pri rejih teh treh vrst perutnine.

Priporočal jim je rejo težkih čistokrvnih endemskih gosi, pekinških in ruenskih rac in svetlih puranov. Zlasti pri puranih je nasvetoval izbero svetlih plemenskih živalih, ker se lažje spečajo in so finejšega mesa. Opozoril je razstavljalce, da naj pošiljajo v bodoče na razstave le dorasle živali, ne pa premlado perutnino, ki se ne da oceniti. Pozval jih je tudi, da naj se zaradi eventualne preskrbe plemenskih živali in jajec za valjenje obračajo na perutninski odsek c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani.

Odlikovane živali so se zbrale na poseben prostor, in sicer v takem redu, da so stale najlepše živali prve vrste, in sledile so jim manj lepe in manj tipične. Obenem se je s kratkim nagovorom ljudstvo opozorilo

na namen in pomen razstave, kakšne živali se tu vpoštevajo in zakaj so bile gotove vrste živali od premovanja izključene, iziroma se jim niso priznale nagrade, dasiravno so morda bile lepe.

Ravno šentjernejska razstava je pokazala, kako malo se pri nas ljudstvo peča z umno in smotreno rejo perutnine. Videti je bilo mnogo plemen in mnogo mešanih živali. Zakaj to? Zato, ker se navadno nihče ne vpraša, zakaj ima kokoši in drugo perutnino, kaj hoče od nje in kaj more pričakovati od svojih živali. Zelo često se dogaja, da kdo vidi kje lepo kokoš ali petelina, raco, gos, purana. Ugaja mu. „Oj, takole žival bi tudi jaz rad imel“, pravi in ne pomisli, je li dotično pleme sploh vredno reje in ali je reja take živali pri naših gospodarskih razmerah koristonosna ali ne.

Da še enkrat ponovim o ciljih našega perutninarstva, naj omenim, da je za naše razmere in zlasti pri rejih kokoši najvažnejše to, da je žival lepo oblikovanega telesa ter lepo s perjem pokrita. Telo naj ne bo preveliko in pretežko, roža rajša majhna kakor velika, noge pa gole in bele. Stem je približno opisana taka kokoš, ki bi bilo od nje pričakovati, da bo dobra jajčarica, dobra klavna kokoš z lepim belim, finim mesom in ki se zna pasti. Da se more kokoš pasti, mora tudi imeti dovolj prostega prostora, kjer si najde raznovrstne hrane. Pod kozelci si najde žitnih odpadkov, okoli hiše pa raznih odpadkov iz gospodinjstva ter jih porabi. Če bi ne imeli kokoši, bi šli vsi ti odpadki v nič. Poleg tega je treba perutnini dati še vsak dan posebej nekoliko piče. Pozimi je krmljenje nekoliko dražje, ker si živali same ne morejo poiskati dovolj hrane. Seveda je tudi velikega pomena to, kako se žival počuti v naših podnebnih razmerah. Vsaka žival ni dobra za naše kraje. Najbolj so naših razmer seveda vajene naše domače kokoši, toda malo jih je že in izginjajo s površja. Posvetiti bi bilo največjo skrb naši domači kokoši. Ona je dobra jajčarica, dobra koklja, dobra klavna kokoš in se zna izvrstno sama pasti. Najlepše take kokoši in peteline bi bilo odbirati, jih plemeniti in vzgajati nov zarod. Pri tem pa je treba silno paziti, da se živali pravilno goje ter da ne omehkužijo. Poleg naših domačih kranjskih kokoši so našim razmeram precej privajene tudi italijanke, starostajerske in sulmtalske kokoši in je njih reja priporočljiva in dobičkonosna. Poleg teh se v novjšem času priporočajo tudi plimetke. Od njih kaže pričakovati vseh tistih lastnosti, ki jih zahtevajo naše podnebne, gospodarske in tržne razmere. Poprimimo se umne reje perutnine in se vedno vprašajmo, kaj redimo, kaj hočemo od dotične živali in koliko ter kaj moremo pričakovati od nje. Izkratka, postaviti si moramo pravi cilj, pravi smoter. Brezsmotrena perutninarstva ne vodi do napredka, ampak k nazadovanju. Dobre živali se pomešajo s slabimi in naposled imamo neko mešanico, ki je za praktično življenje brez pomena. Nesmotrena reja se mi zdi ravno taka, kakor oni popotnik, ki se je izgubil v velikem pragozdu. Iz doline se slepo zažene v breg, pa se kmalu premisli, ker se mu dozdeva, da po tem bregu ne bo prišel nikamor, ter se vrne v dolino nazaj. Zaleti se v drug breg ter si zopet premisli. Tako se zaletava zdaj v ta, zdaj v oni breg tako dolgo, da slednjič omaga. Ko bi si bil postavil kak cilj, bi se bil gotovo izmotal iz neprijetnega položaja. Tudi naši perutninarji si morajo pri vsakem svojem početju določiti cilj, ki ga hočejo doseči, in kako ga hočejo doseči. Ker si sami dostikrat ne vedo pomoči, naj se obračajo na strokovnjake, naj pridno čitajo strokovne liste in

knjige in naj se udeležujejo kolikor možno perutninarskih tečajev, predavanj, ogledov in razstav.

Končno ne smemo prezreti onih gospodarjev, ki so pokazali s svojimi razstavljenimi živalmi, da se resno brigajo za umno rejo perutnine. Niso razstavili samo ene vrste lepih živali, ampak več ter so dobili tudi več premij. Tu je izključeno, da bi ne bili pametni rejci, ker se z gotovostjo lahko trdi, da so vedeli, kaj rede, kako rede in kaj hočejo vzrediti. Izključeno je torej, da bi imeli le slučajno kako lepo žival. Kaj takega je prej mogoče pri onih razstavljalcih, ki so tudi razstavili več vrst, pa so vendar dobili le eno samo nagrado. Po več nagrad so dobili spodaj omenjeni perutninarji, ki pa imajo za lepe uspehe nedvomno zahvaliti tudi svoje pridne žene, ki se ponajveč ukvarjajo z rejo perutnine.

Št.	I m e	Bivališče	Znesek	Vrsta	Znesek	Vrsta
1	Fabjan Frančišek	Dol. Gradišče	10 K	kokoši	10 K	race
2	Fabjan Ivan	Dol. Gradišče	10 K	kokoši	10 K	gosi
3	Mencin Alojzij	Drama	10 K	kokoši	5 K	race
4	Strojin Ivan	Ostrog	5 K	kokoši	10 K	purani
5	Turk Josip	Vrh	10 K	gosi	5 K	purani
6	Kuntarič Ivan	Pristava	10 K	gosi	5 K	race

Vse te vsote znašajo ravno 100 K, ali z drugimi besedami povedano, se je od vseh premij (600 K) razdelila šestina med prav dobre rejce, ali od 85 obdarovancev se je dal šesti del vse vsote 6 najboljšim rejcem.

Posnemajte jih! J.

Štajerske kokoši.

Med plemena, ki so pripravna za naše kraje in se zaradi tega priporočajo, spadajo tudi štajerske kokoši. Te kure se ne odlikujejo po kaki posebni lepoti. Slednjič in zadnjič tudi ni smoter naše reje, da bi bile kokoši Bog ve kako lepe po svoji vnanosti. Odlikujejo se pa po užitku, ki ga dajejo, in po drugih dobrih lastnostih, ki jih imajo za naše kraje, in to je glavna stvar!

Štajerske kokoši so nam najbližje, saj niso pravzaprav nič drugega kakor naše zboljšano domače pleme. To so požlahtnjene domače živali! Barve so prav take, kakor so bile nekaj naše domače kokoši. Petelini so rdeči, kokoši so pa pšenične barve. Zboljšano je pa to pleme v tem pogledu, da je večje in da je tudi boljše za užitek in da je zlasti za meso izvrstno.

To domače kokošje pleme se je zboljšalo na Štajerskem, kjer so imeli odotni perutninarji že odnekaj več veselja in več zmisla za kokošjo rejo, kakor ga imamo pri nas. Tam so nastopili možje, ki so uvideli, da bi bila velika škoda, če bi se spodrinilo domače pleme in pomešalo ali pa nadomestilo s tujimi plemeni. Po raznih ponesrečenih poskusih križanja so začeli častiti domače pleme in ga zboljševati s skrbnim odbiranjem. In tako so prišli največ po skrbnem odbiranju do današnjih dobrih živali.

Štajersko kokošje pleme se odlikuje po tem, da je dobro za vse, za raznovrsten užitek, torej za nesenje, za meso in za valjenje, kar je za naše kmetske in maloposestniške razmere posebno važno. To pleme daje tako dobre jajčarice, kakor so plimetke, glede mesa in sposobnosti za pitanje je pa še boljše. Štajerske kakoši

dajejo prvovrstno meso, tako je sočno in okusno. Štajerski kopuni slove daleč po svetu. Dobre in pridne so štajerske kokoši tudi za valjenje.

Štajerske kokoši dajejo rjava, srednje velika jajca, po 130 in več na leto. Po mlinih, kjer kokošim ne manjka dobrega zobanja, dajejo najlepša in največ jajec. Povprek tehtajo jajca po 62 g, debela pa tudi do 75 g. Veliko vredno je tudi to, da so za naše krajevne razmere najbolj utrjene. To so prave kmečke kokoši. Zaraditega je tudi reja piščet vse lažja kakor pri drugih plemenih. Štajerske kokoši se rade pasejo in so izvrstne za pitanje. Meso pitanih štajerskih kokoši (pularov) je tako slastno, da se po velikih mestih draže plačuje kakor meso drugih kokoši.

Poglejmo sedaj še nakratko oblike teh kokoši. Petelin je rdeče barve in ponosne rasti. Po prsih in repu je navadno črn. Života je bolj nizkega in širokega. Na glavi je srednjevelika, zobčasta roža in za njo je često majhen šopek peres. Podbradek je srednje ali pa tudi močno razvit. Lice je rdeče, ušesa pa bele, rdečkaste ali pa čisto rdeče barve. Oči so žive in rdečerumene. Vrat je srednje dolg, pokonci stoječ in dobro porasel. Život je globok, hrbet dolg in širok. Takisto so prsi široke in lepo zaokrožene. Noge so nizke, gole in bele in za presojo tega plemena prav značilne. Rep ima srednje dolge krivce. Dorasel petelin tehta 3 kg in več. Kokoš je srednje velika, pšenične barve, ki je po vratu nekoliko bolj temna. Rep je bolj črne barve. Kokoš ima majhno glavo, ki je pogostoma malo čopasta. Roža je nizka, včasih povešena. Podbradek je majhen. Glede ušes in oči velja to, kar pri petelinu. Život je na nizkih nogah in glede dolgoti in širokosti dobro razvit.

Te rdeče štajerske kokoši so danes najbolj razširjene. Dobivajo se pa tudi v drugih barvah, kakor so n. pr. bele in grahaste štajerske kokoši. Rdeče štajerske kokoši se redijo v perutninskem gojišču na Grmu, kjer se dobivajo spomladi tudi jajca za valjenje. —

Rohrman.

Čigav poklic je reja perutnine.

Ne samo pri nas, tudi drugod je perutninarstvo ženski poklic, posel gospodinje. Gospodinja potrebuje za kuhinjo jajec. Da jih ni treba v zadnjem trenutku iskati okoli, ima pri hiši nekoliko kokoši, ki ji zneso toliko jajec, kolikor jih potrebuje v gospodinjstvu. Varčna gospodinja pa hoče imeti kokoši tudi zato pri hiši, ker po njih najbolje porabi razne kuhinjske in podobne odpadke, ki bi jih sicer morala zavreči brez haska. Perutnina ji presnavlja takorekoč te odpadke v gotov denar. Naše gospodinje pa niso zadovoljne stem, da bi pridelovale le toliko jajec, kolikor jih potrebujejo za svoje gospodinjstvo, ne, pridelati hočejo tudi jajca za prodaj. Pa ne samo to. Dobro vedo, da se za mlade piške in kopune tudi dajo izkupiti lepi novci. Malo je kmečkih gospodinj, ki bi se ne bavile z rejo perutnine in zlasti z rejo kokoši. Zbira in zbira jajca, pa jih nese na trg. Za prodana jajca si nakupi raznih kuhinjskih potrebščin in špecerijskega blaga. Pa tudi marsikaka židana ruta je kupljena z izkupičkom za jajca in klavne živali. Kaj ni to lepo in dobro. Na ta način prihranijo gospodarjem marsikteri groš in sebi marsiktero neprijetnost, kajti našim gospodarjem gre denar precej težko izpod palca. Zato pa večino teh izdatkov pokrivajo same z dohodki iz perutnine, z denarjem, ki so ga prislužile takorekoč mimogrede in s pravilnim porabljanjem raznih odpadkov pri gospodinjstvu.

Perutnina pa ni vir dohodkov samo za naše gospodinje, ampak daje takorekoč življenski zaslužek onim ženskam, ki hodijo z jerbasom na glavi in s caj-nami v rokah od vasi do vasi in kupujejo jajca, ki jih potem na trgu za nekaj vinarjev dobička prodajajo meščanom in tržanom. Slednjič zaslužijo ženske tudi pri večjih zavodih in boljših posestvih ter graščinah tudi primernih denarjev, če so večše v reji perutnine, stem, da delujejo kot nekakšne dekletke za perutnino.

Najvažnejša pa je seveda reja perutnine za naše kmečke gospodinje in je zlasti reji na kmetih posvečati vso skrb, ker so ravno tam dane vse za to potrebne prilike in ugodnosti. Seveda ne gre, da bi se tu delalo brez glave, brez načrtov in ciljev. Reja perutnine ni tako enostavna in malenkostna stvar. Predvsem mora biti dobra gospodinja znana z vsemi načeli umnega perutninarstva. Tudi ne sme biti pri svoji reji starokopitna ali pa trmasta in ne sme vsega sama vedeti, ampak naj bo dostopna in hvaležna za nauke starejših, večjih gospodinj. Najslabša stran naših gospodinj v perutninarstvu je pa starokopitnost, posebna ljubezen za to ali ono plemo, ki dostikrat ni vredno reje, dalje v tem, da jih je le z največjo težavo mogoče pripraviti do tega, da bi čitale kake strokovne spise vsaj ob nedeljah, kadar jim to dopušča čas. Pa še vse bi morda bilo, če bi ne bile tako nezakupne do „škricev“. Povsod se le sliši: „E, kaj škricev; naj le sam poskusi!“ In vendar je ravno med „škrice“ mnogo ljudi, ki so vse svoje življenje posvetili le temu, da bi se umno perutninarstvo kolikor mogoče dobro razvilo in povzdignilo, kajti umno perutninarstvo nima samo pomena za posamezna gospodinjstva, ampak je velikega narodnogospodarskega pomena. Vrednost, ki jo ima perutnina, ni za posameznika videti Bog ve kako velika, za vso deželo ali za vso državo je pa naravnost velikanska. Zaslužek in dobiček iz perutninarstva pa predstavlja za vso državo naravnost ogromne vsote, ki niso le stotaki, ne tisočaki, ampak milijoni. Vrednost perutninarstva znajo ceniti le tisti kraji, ki nimajo dobro razvitega in urejenega umnega perutninarstva. Tudi naša dežela bi lahko dosegla večjih uspehov, večjih dohodkov od perutninarstva, ko bi se zlasti naše kmečke gospodinje bolj zmiselno pečale z njim. Naša dežela ima v tržnem oziru zelo ugodno lego, polno dobrih kupcev je v njej in zunaj nje. Pri nas bi se dala sčasom jako lepo urediti kupčija z jajci in s klavnimi živalmi. Kupcev je zunaj dežele in v najbližji bližini toliko (n. pr. Trst, Reka, Opatija, Pulj), da ne bo tržnega blaga nikdar preostajalo, čeprav bi se pridelki mnogo povečali. Vsa kupčija bi se potem mogla vršiti potom vnovčevalnic, ki bi kupovale jajca in klavne živali po določenih cenah in nadebela dalje prodajale. Našim gospodinjam bi ne bilo potem več treba po tržiščih posedati in čakati ter botati se z raznimi včasih res sitnimi in preskopljimi gospodi. Vsi ti načrti so pa le sanje in sedaj še neizvedljivi, in to toliko časa dokler se naše gospodinje resno ne poprimejo umnega (ne umetnega) perutninarstva in se pri nas ne bodo redile živali raznih plemen vse vprek, ampak bo reja enotna in se bodo redila le plemena, ki so pripravna za naše podnebne, krajevne in zlasti za naše tržne razmere. J.

Goljenje (misanje).

Na jesen začne perutnini izpadati perje, da polagoma zraste drugo. To imenujemo goljenje. Ta čas je najnevarnejši, da živali obole. Prvič je že letni čas

sam tak, da obolenost pospešuje, ker je vreme deževno in vetrovno. Mokrota in mrzli vetrovi morejo živalim škoditi tudi, če imajo vse perje. Drugič je pa prilika za obolenje še toliko večja, ker se živali ravno ob tem času golijo. Dež in mrzli vetrovi še prej škodijo. Zato moramo paziti, da ob deževnih in vetrovnih dneh gole živali ne hodijo okoli, ampak naj ostanejo v kurnjakih. Pa ne samo to. Ker ravno goljenje žival močno obremenjuje, mora imeti dovolj primerne hrane. Goljenje se počemakem prej konča in novo perje tudi prej zraste, dočim doraste perje pri slabo oskrbovanih in slabo krmljenih živalih šele pozimi, celo šele na pomlad. Seme solnčne rože goljenje zelo pospešuje in da perju lep blesk. Vsak perutninar naj bi vsadil vsako leto nekaj solnčnic že zaradi pospeševanja goljenja. Živali pa morajo ob tem času predvsem dobivati dovolj mesne piče in hrustančevine. Prav dobro služijo razni mesni odpadki, zdrobljene kosti in hrustanec. Če jim priskrbimo tudi apna v obliki klajnega apna, če jim dajemo v sveži vodi tudi nekoliko železne galice in med hrano nekoliko oglja, jim bo to prav gotovo v korist in bodo zlasti meso, hrustanec in kosti pospeševali rast novega perja. J.

Perutninarske vesti.

Ogled štajerskih kokoši v Št. Jerneju s predavanjem o perutninarstvu je priredila kmetijska šola na Grmu v nedeljo, 12. oktobra. Na ogled se je postavilo par štajerskih petelinov in več kokoši ter jare, da so se mogle gospodinje dodobra poučiti o vnanjosti teh živali. Nad tristo oseb si je ogledalo to malo razstavo. Ob treh popoldne je imel ravnatelj Rohrmann v društveni dvorani predavanje ter je pri tej priliki opozarjal na važnost kokošereje in na njene dosedanje uspehe po šentjernejški ravnini in je poudarjal, da je treba bolj smotrnega dela, da se ta reja povzdigne. Naševal je, kakšne lastnosti moramo zahtevati od dobrih kokoši po doljenjskih krajih, in je priporočal nazadnje za zboljšanje domačih kokoši v prvi vrsti štajerske kokoši, ki so našim domačim po krvi in vnanjosti najbolj sorodne. V obsežni dvorani društvenega doma se je zbralo k predavanju polno gospodinj in kmet-kih deklet. Udeležili so se predavanja pa tudi mnogi gospodarji, ker se govornik ni omejeval samo na perutninarstvo, ampak je obdelal na podlagi uspehov pri zadnji razstavi tudi prasičereje ter je povedal, v katerem pogledu je treba našim gospodarjem napredovati, da pridemo do lepših dohodkov pri prasičereji.

Kmetijski minister Zenker je obiskal dne 17. oktobra t. l. v spremstvu dvornega svetnika dr. pl. Kadicha perutninsko vzgojališče in pitališče v Altenhofu na Gor. Avstrijskem. Ta zavod je last gospoda Zeileisa ter je prvi v Avstriji, ki ima dva Mamuth-Hall-valilnika, ki naenkrat lahko izvalita 10.000 jajec. Neprenehoma se tudi kolje perutnica, ki se spravlja in hrani v posebnih zmrazovalnicah, ter se od tam po potrebi razpošilja. Po natančnem ogledovanju valilnikov, vzgojevalnih prostorov, prostorov za piščance, zmrazovalšč itd. je posetil tudi pravo vzrejalnišče v Hackelmühle, ki je oddaljeno kaka 2 km in kjer se nahaja približno 2000 plemenskih kokoši in 900 plemenskih rac ter primerno število mlade perutnine. Zavod je že sedaj za povzdigo perutninarstva velikega pomena zaradi razpošiljanja ravnokar izvaljenih piščancev in vsled namere, da bi se proti denarni odškodnini valila jajca tudi drugim, ta zavod lahko doseže še večji pomen, celo pa kadar se tako razširi, kakor se sedaj misli, da bi se namreč vsako leto izvalilo kakih 800.000 glav perutnine. Ko se je minister poslovil, je izrekel zavodu svoje priznanje. J.